

Utrikesdebatt inför folket

Måndagens radiodebatt om Sverige och FN — nu tillgänglig i maskinskriven text — var tilltalande från den synpunkten att allmänheten för en gångs skull fick lyssna till skilda uppfattningar i en viktig utrikespolitisk fråga. Trots att flera goda talare medverkade gör emellertid diskussionen ett ganska matt och färglöst intryck. Dels tycks detta bero på att deltagarna var benägna att föredra allmän anslutning till det självfallna framför snabb och klar redovisning av det omtvistade — en alltför vanlig tendens, som gör meningsutbyten beskedliga och ledsamma. Dels inbjöd ämnets formulering till undvikande av de främsta stridsfrågorna. Sveriges politik i FN är blott en del av vår utrikespolitik, och att debattera kring FN utan att ta upp den större frågan om vår västorientering, vårt förhållande till Norge och Danmark, det medför med nödvändighet brist på realism och precision. Ingen av talarna hade vilja eller kraft att helt slå sönder denna konstlade begränsning, och därför kom ett något tjatigt resonemang rörande omröstningar i FN och föreställningar om FN att dominera. Hr Undén hade rätt då han i sin slutreplik betonade att ståndpunkten till västern måste bestämma synen på vår politik i FN — men den tanken borde debatten ha börjat med och alltigenom ha utgått från.

Hr Undéns egendomligt formella syn på politiska problem genomsyrade som vanligt hans anföranden. Det gällde, yttrade han, att föra en politik "som vi själva anser vara riktig i varje särskild fråga". Rimligen måste detta innebära — om det inte är en ren platthet — att vi inte skall ta hänsyn till de skilda maktkonstellationerna eller till den ideologiska klyvningen i världen; vi skall på något svärförståeligt sätt se politiska frågor som om de vore juridiska. I anslutning härtill reagerade hr Undén mot det misstänkliggörande som sades ligga i påståendet att "regeringen är rädd för att misshaga ryssarna". Med reservation för det propagandabetonade ordet "rädd" är det helt enkelt självklart att regeringens politik tar hänsyn

till de reaktioner den kan väntas framkalla både i öster och väster. Ingen vettig människa har något att säga därom. Vad som kritiserar är uttalanden och åtgärder som inte kan fattas annat än som uttryck för illusioner om möjligheten att vinna rysk bevägenhet, såsom då det häromåret antyddes att vi stode kommunismen och kapitalismen — läs Ryssland och USA — lika främmande.

Ståndpunkten att Sverige skall handla "riktigt" i varje särskild fråga, att hänsyn blott skall tas till "saken" är underlig; den begagnas också endast i vissa fall och blir totalt åsidosatt i andra. Följes den då utrikesledningen i svenska riksdagen förklarar att Kina är angripare, men i FN vägrar att rösta för en resolution som betecknar Kina som angripare? Följes den då vi röstar för Kommunist-Kinas insläppande i FN samtidigt som vi och hela den demokratiska världen betraktar Kina som angripare i Korea? Naturligtvis inte. Den enda förklaring man i dessa fall kan finna till den svenska politiken är önskan att inte ta position, att markera sin obrottsliga neutralitet. Det vore vida bättre om hr Undén utvecklade denna tankegång som på en gång är rimlig och diskutabel än att han ständigt hävdade att han representerar rätten, riktigheten, det goda samvetet i en dålig värld. Det tycks som om hr Undéns modiga och rättssinniga — först kritiserade och sedan prisade — uppträdande i striden om Tysklands tillträde i Nationernas förbunds råd år 1926 ingivit honom ett slags abnorm tro på den egna rättfärdigheten, så att han numera förgyller allt sitt handlande på liknande sätt. Och som alltid tror han sig bli respekterad av alla, vad han än gör — den mest rörande av de föreställningar i vilka han lever.

I en detalj kommer rättrådighetskomplexet fram på ett lustigt sätt. Den 9 december 1950 uttalade hr Undén i svenska riksdagen att ett militärt nederlag "kan inte bringas ur världen genom strong hållning...". Orden uppfattades helt naturligt av alla som en förklaring om att väststyrkorna efter det vid månadsskiftet lidna nederlaget inte skulle kunna

reparera sin militära position i Korea och att det därför var bäst att ge vika. Nu, den 28 januari 1952, uttalar hr Undén att "jag satt ju inte inne med sådana hemliga upplysningar om det militära läget att det kunde anses vara på något vis till glädje för utomstående att höra min uppfattning"; därför hade uttalandet inte varit "särskilt olycksdigert". Hr Undén talade alltså om det militära läget, men han visste ingenting särskilt om det, och man borde inte ha fäst sig vid vad han sade — är denna förklaring ett dåligt skämt eller, vilket verkar troligare, ett exempel på en dialektik som lurar dialektikern, men inte någon av hans åhörare?

Kärnpunkten, som alltför litet berördes, är frågan om en samverkan av de hotade staterna säkrar avvisandet av ett angrepp och därmed också är ägnad att säkra freden. Hr Undén betonade att han inte var med på sanktioner — alltså inte heller juridiskt och mora-

list berättigade sanktioner — när dylika sanktioner "innefattar begynnelsen till ett världskrig". Professor Lönnroth svarade med all rätt att det är en omöjlig distinktion — när kan man veta om ett beslut om sanktioner leder till att fredsstöran ger med sig eller att det blir ett begränsat krig eller ett allmänt krig? Och hr Lönnroth, liksom professor Torvald Höjer, betonade att just sammanhållning kunde avskräcka från angrepp. Ett neutralt block i mitten, yttrade hr Höjer, "skulle ju innebära att det block vars styrka är den egentliga garantin mot en aggression skulle försvagas till förmån för ett dylikt mellanblock". Detta är det väsentliga — jämte frågan om ett neutralt Sverige inte riskerar att stå utan hjälp eller åtminstone utan effektiv hjälp mot en angripare. Men denna huvudfråga blev genom ämnets formulering och talarnas tämhet bara ett litet inslag i debatten.